Луньо Христина Ярославівна,
здобувачка ступеня вищої освіти «магістр» педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»

Науковий керівник:
Хом'як Ольга Анатоліївна,
к. пед. наук, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ООП В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

Розвиток сучасної інклюзивної освіти передбачає перебудову її на новий технологічний рівень, що сприятиме розвитку особистості дитини з особливими освітніми потребами (ООП). Тому одним із ефективних засобів особистісно орієнтованого підходу на уроках в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами є інтегровані технології. Вони спрямовані на якісне засвоєння школярами з ООП знань, умінь та навичок, а також сприяють всебічному розвитку особистості та їхній творчій самореалізації.

Поняття «технології» розглядають у своїх працях такі представники педагогічної науки: у дидактичному (В. Безпалько, С. Гончаренко, С. Подмазін, О. Савченко та ін.) та виховному (І. Бех, В. Рибалка) аспектах.

На наш погляд, технологія – це метод створення та застосування в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти ефективних методів, прийомів та засобів, необхідних для якісного засвоєння навчального матеріалу учнями з ООП з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей та можливостей.

Метою особистісно орієнтованої технології є найбільш повне виявлення індивідуальних аспектів розвитку (актуальна зона), можливостей дитини (зона найближчого розвитку), зміцнення її власної активності (соціалізація набутих умінь та навичок), розкриття неповторності її особистості [2, с. 8].

На наш погляд, головними завданнями особистісно орієнтованої технології є:

− виявлення пізнавальних здібностей, рівня інтелекту та інтересів в учнів початкових класів з ООП;

− формування позитивної мотивації молодших школярів з ООП до пізнавальної діяльності, самореалізації та самовдосконалення;

− здійснення адаптації, саморегуляції та самовиховання учнів початкових класів з ООП.

Особистісно орієнтований підхід у навчанні молодших школярів з ООП – це таке навчання, основою якого є особистість дитини та її індивідуальність. До основних ознак особистісно орієнтованого навчання дітей з ООП в освітньому

середовищі закладу загальної середньої освіти відносимо такі процеси, як: розвиток особистісних якостей, орієнтація на потреби дитини, концентрація на тісному діалозі та підтримці, орієнтація на фізичне та емоційне здоров'я, пристосування до можливих труднощів.

В інклюзивному навчанні технологія особистісно орієнтованого підходу реалізовується шляхом виконання наступних завдань:

− адаптація матеріально-технічних умов закладу до особливих потреб учнів;

− диференціація та індивідуалізація освітнього процесу;

− забезпечення позитивного психологічного мікроклімату в інклюзивному класі;

− залучення фахівців до надання учням з особливими освітніми потребами психолого-педагогічних послуг [2, с. 52].

Реалізація описаних вище завдань здійснюється безпосередньо під час організації та проведення уроків учителем початкових класів.

Метою будь-якого уроку в інклюзивному класі є створення належних умов для виявлення пізнавальної активності учнів початкових класів з ООП та їхніх здібностей з орієнтацією на особистісні якості таких учнів. Для досягнення цієї мети використовуються різні форми, методи та засоби освітньої діяльності, які сприяють розкриттю особистості учнів початкових класів з особливими освітніми потребами, а саме:

− створення атмосфери зацікавленості учнів з ООП у результатах роботи всього класу;

− стимулювання молодших школярів з ООП до групової роботи та колективного виконання завдань без побоювань помилитися тощо;

− використання на уроках дидактичних матеріалів, які дозволятимуть учням з ООП отримувати нові знання у доступній та легкій для їхнього сприйняття формі;

− залучення учнів з ООП до різноманітних форм роботи, надання їм можливості вибирати та засвоювати навчальний матеріал за найбільш раціональними для них засобами;

− створення на уроках сприятливих умов, які б дозволяли учням з ООП виявляти ініціативу, самостійність та творчий потенціал.

Важливими умовами для реалізації особистісно орієнтованого підходу в інклюзивних класах закладу загальної середньої освіти є:

– мікроклімат у класному колективі, ступінь взаєморозуміння та підтримки;

– спрямованість та особливості організації освітнього процесу, що у визначній мірі визначає характер взаємодії між учасниками освітнього процесу та їхньою діяльністю (учбовою й педагогічною). Важливими при цьому є орієнтація на індивідуальні способи навчання, ступінь врахування інтересів та здібностей учнів з особливими освітніми потребами, способи й стиль взаємодії учителя з учнями;

– ступінь професійної компетентності педагогів, рівень професійних знань, умінь та навичок, сформованість професійно значущих особистісних

якостей, які забезпечують готовність до організації конструктивної взаємодії, прагнення до професійного росту тощо;

– матеріальні умови реалізації освітнього процесу (забезпечення навчальною літературою, наочними посібниками тощо) [1, с. 54].

Технологія особистісно-орієнтованого підходу заснована не лише на особистості учня, але й на особистості вчителя та асистента вчителя, які закладають особистісний фундамент у педагогічну діяльність. Особистісно орієнтований підхід до навчання учнів з ООП в інклюзивному класі потребує більших вимог до вчителя, щоб підготувати зміст навчального матеріалу, визначити види діяльності учня, організувати різноманітні форми роботи з учнем на уроці з допомогою асистента вчителя.

У процесі підготовки до уроку вчитель інклюзивного класу складає план-конспект уроку, в якому інтегрує навчальний матеріал загальноосвітніх і спеціальних (корекційних) програм так, щоб на одному уроці діти з ООП вивчали близьку за змістом тему, але на тому рівні засвоєння, який доступний для кожного учня. Закріплення і відпрацювання здобутих знань, умінь і навичок здійснюється завдяки, підібраному для кожного учня індивідуально, дидактичному матеріалі: роздаткові картки, вправи з навчальних посібників і підручників.

Технологія особистісно орієнтованого підходу передбачає спеціальне конструювання навчального матеріалу, текстів, дидактичного матеріалу, рекомендацій до його використання, форм контролю за особистісним розвитком учнів у процесі оволодіння знаннями, оцінювання діяльності учня не тільки за кінцевим результатом, а й за процесом його досягнення.

Процес особистісно орієнтованого підходу до навчання учнів з ООП передбачає обов’язкове узгодження змісту матеріалу, що вивчається, з індивідуальним досвідом та знаннями кожної дитини, використання індивідуальних способів осмислення навчального матеріалу, надає можливість вибору під час виконання завдання та засвоєння узагальнених способів навчальної діяльності [1, с. 54].

На уроках важливо використовувати наочні та практичні методи: розглядання і маніпуляції з натуральними предметами, картинками; робота зі схемами, таблицями. Це забезпечує участь трьох сенсорних каналів (аудіального, візуального, кінестетичного).

Врахування цих особливостей здійснюється шляхом різноманітних форм і методів виконання завдань (дозована допомога з боку вчителя, надання різного часу для виконання завдання, використання різних форм контролю – фронтального, індивідуального; організація групової роботи учнів, надання можливості виконання тих видів діяльності, які для учня є найбільш успішними тощо).

Ми вважаємо, що ефективність технології особистісно орієнтованого підходу в навчанні учнів з ООП в інклюзивних класах зросте за умови забезпечення їм належної мотивації та добре організованого інклюзивного освітнього середовища в закладі освіти.

Зацікавлення учнів з ООП змістом навчального матеріалу потребує систематичності у роботі вчителя і асистента вчителя, адже важливо не тільки викликати спалах позитивних емоцій, а й дбати про те, щоб він не згас. З метою формування позитивних мотивів навчання ми рекомендуємо систематично використовувати додатковий пізнавальний матеріал, ігри, різноманітну наочність, незвичні способи постановки та оформлення навчального завдання, художню літературу та ін.

На етапі вивчення нового матеріалу, треба залучати всі аналізатори, використовувати різну наочність, демонструвати приклади життєвих ситуацій при вивченні нового, використовувати інформаційні технології. На основі цього нами виділено основні вимоги до впровадження особистісно орієнтованих технологій на уроках в інклюзивному освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти, а саме:

– навчальний матеріал повинен базуватися на попередньому досвіді учнів початкових класів з особливими освітніми потребами;

– виклад матеріалу у підручнику вчителем та асистентом вчителя повинен спрямовуватися на максимальне структурування, спрощення та конкретизацію змісту навчального матеріалу, а також на постійне повторення та концентрацію уваги учнів початкових класів з ООП на важливих етапах роботи з книгою та додатковими матеріалами до неї;

– у процесі навчання необхідно опиратися на попередній досвід учнів початкових класів з ООП та змістом набутих знань;

− надання вчителем та асистентом вчителя можливості учням початкових класів з ООП обирати зміст, види та форми виконання завдань тощо.

Отже, з огляду на вище описане, робимо висновок, що технології особистісно орієнтованого підходу – це не ціль, а засіб розвитку індивідуальності й являє собою створення найсприятливіших умов для розвитку особистості учнів початкових класів з ООП. Тому, на сьогодні існує нагальна потреба як подальшої розробки, так і впровадження пропонованих науковцями освітніх особистісно орієнтованих технологій, прогресивних зарубіжних технологій розвитку особистості учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Омельченко Л. Особистісно орієнтована система навчання і виховання через диференціацію та індивідуалізацію навчального процесу. Рідна школа. 2007. № 11-2. С. 54-55.

2. Пушкарьова Т. Технологія проведення особистісно орієнтованого уроку в початкових классах. Початкова школа. 2013. № 4. С. 7-10.

3. Таранченко О. М. Ефективні технології викладання в інклюзивній школі. *Початкова школа.* 2017. № 5. С. 50-54.